

Kmalu se je kadila večerja na mizi. Mej jedjo pa so mej drugimi pogovori oče tudi vprašali, je li kdo slišal, kaj je občinski sluga oznanil zadnjo nedeljo pri cerkvi; oče so namreč šli v bližnji trg k maši, ker so tam imeli še razne druge opravke.

„O neki dražbi je pravil, ki se bo vršila v trgu, pa Petrača bomo zopet dobili v goste, če sem prav slišal“, dejal je Matevž naslonivši brado na žlico.

„Iz bolnišnice nekega daljnega mesta so ga poslali občini v oskrbo in zdaj bo hodil po hišah, kakor ona leta“, posegla je vmes zgovorna dekla. „Kjer imajo celo zemljišče, ostal bode po štiri dneve, kjer pa manj, bo šel pa prej stran. Preskrbovati ga morajo z vsem, česar potrebuje. Začel pa bo gostovati takoj v naši vasi, ne pa pri županu kakor je onikrat; seveda, sedaj v praznike se ga vsakdo brani. Sosedovi ga že danes pričakujejo, precej potem pa pride k nam.“

„No, se ga bomo morali pa že zopet ogibati nekaj časa“, pravijo nevoljno mati; „vse bi že bilo, da bi le tako siten ne bil. Saj mu ni moči vstreči; pa ko bi tako grdo ne preklinjal.“

„Bomo pač morali malo potrpeti s tem pijancem, saj ne bo treba dolgo“, pristavijo oče, položivši žlico na mizo. „Saj se mi je malo dozdevalo, da ima kmalu priti, ker mi je župan nedavno nekaj pravil o tem. Samo to me jezi, da mora za tacega postopača občina skrbeti, ko vendar za njo ni nikdar nič storil. Dokler je bil mlad in krepak, se je klatil okrog po svetu, sedaj pa, ko ni za nikamor, ga pa nam natvezejo na vrat.“

Pogovor je bil končan in ž njim vred tudi večerja. Mene je seveda silno zdelavala radovednost; rad bi bil vprašal, koga bomo dobili v hišo, toda nisem si upal; bal sem se očeta, ki so bili vselej hudi, kadar je kdo otrôk popraševal o stvareh, ki mu niso bile nič mar. Tem zaupljiveje pa sem se zanašal na strica Matevža. Da bo ta moji radovednosti ustregel, o tem sem bil prepričan; čakal sem le ugodne prilike, da bi ga mogel na tihem poprositi, naj mi kaj pove o pričakovanem gostu. No čakati ni bilo treba dolgo.

(Dalje prih.)

Kaj so nam pripovedovali naš dedek?

(Spisal Zorán.)

1. Palček.

Zivela sta mož in žena, ki nista imela nič otrok. Vsak dan sta prosila ljubega Boga, da bi jima dal vsaj jednega otroka, in če bi tudi ne bil večji kakor — prst.

Ko sta nekega dne južinala v sobi pri mizi, nakrat nekdo pri peči zakliče: „Oče, dajte mi kruha.“

Mož se tega tako razveseli, da ureže velik kos kruha in reče: „Hvala bodi Bogu! Vendar si uslišal najino iskreno prošnjo. — Sinček, sinček, kje si, kje? To imaš kruha, to imaš.“ In iskal ga je. Slednjič ga je vendarle zapazil pod klopjo pri peči. Bil je majhen kot palec na roki. Postavil ga je na mizo in mu dal kruha.

„Oh, oče, odrezali ste mi prevelik kos“, je dejal Palček. Mož je odlomil polovico in mu jo dal. „Še je preveč, saj vidite, da je kos večji, nego sem jaz.“ In oče je odlomil še od tega pol kosa polovico in mu dal ostalo.

Mož in žena sta bila neizrečeno vesela svojega Palčka, tako sta ga namreč imenovala, ker je bil tako majhen. Pa ne mislite, otroci, da je bil za nič, ker je bil majhen. Priden je bil in uren in vse si je hitro in dobro zapomnil. Res ni mogel opravljati velikega in težkega dela, a brez prida ni bil pri hiši.

Če je oče oral, mu je gonil. Ker pa ni mogel tako hitro stopati kot voli, ga je dejal oče levemu volu v — uho, in tukaj je kričal na ves glas „hek ajs“ in „stija“, kakor je bilo pač potrebno. — Če je padla materi igla na tla, jo je vselej našel in pobral; če ni mogla dejati niti v iglo, je zapičil Palček iglo v mizo, tako da je stala po koncu, se vsedel pred njo in porinil nit skozi. In tako je še opravljal mnoga druga dela.

Ko sta nekoč z očetom orala, in je Palček kričal v volovem ušesu, je prišel mimo bogat gospod. Začuden obstane, posluša in reče: „Mož, kje pa imate svojega gonjača, ki tako pridno goni, a ga ne vidim nikjer?“

Oče se nasmeje: „Da, pridnega gonjača imam, pridnega. Majhen je, in ker ne more hoditi tako hitro, pa sem ga vtaknil volu v uho“, in pokaže Palčka gospodu. Temu je bil tako zelo všeč, da ga je hotel kupiti, pa oče reče: „Ne, ne dam ga, preveč ga imava z materjo rada. Tako dolgo sva prosila Boga, da naju je uslišal in nama poslal tega pridneža.“

Gospod mu je ponujal dosti, dosti denarja, a mož ga ni hotel dati. Tedaj je rekel Palček tiho očetu: „Le dajte me, saj pridem nazaj, bodem že ušel.“

Ker ga je gospod le hotel po vsej sili imeti, ga je prodal za tisoč zlatov. Gospod je zaprl Palčka v veliko mošnjo, v kateri je imel denar, in je šel vesel dalje.

Po poti je tiho odprl Palček mošnjo, metal denar za denarjem iz nje na cesto, in ko je vse zmetal, skočil je še sam iz žepa.

Bil je na nekem pašniku, kjer so pastirji pasli krave. Hotel je tudi on pasti, in zato je treba biča ali vsaj šibe, če hoče iti krava v škodo, da jo zavrne. Vzel si je trn v roke in se vsedel za grm ob potu v travo. Gotovo se je že vsak izmej vas, dragi otroci, na trnu pičil po leti, ko je hodil bos. Mati so potem z iglo izkopalni trn, pa je bilo dobro. — Torej takšen trnek si je vzel Palček in čakal krave. Sedel je kakor kralj, ki drži žezlo v roki.

Pripasla se je krava do grma, in Palček jo je pridno pikal s trnom v gobec, da bi jo odgnal, a krava se niti zmenila ni za to pikanje. Ovila je šop trave, v katerem je sedel Palček, z jezikom, ga odgriznila in — požrla. Lahko si mislite, kako se je prestrašil ubogi Palček. Hvala Bogu, da ga ni krava z zobmi — pohrustala.

Ker je bila v kravjem želodcu tema, da je lahko dalje segel nego videl, kričal je na vse grlo. Ljudje so slišali neko vpitje v kravi in ker so mislili, da je zbolela, so jo zaklali. Vsega mesa niso mogli hkrati pojesti in naredili so si torej klobase. Ko so razsekavali in razrezavali kravo, ga k sreči niso ne usekali, ne urezali. Še opazili ga niso, ker je bil tako majhen, in potisnili so ga z drugim mesom vred v klobaso. Hudo mu je bilo sicer začetkoma v klobasi, ker je bil tako stisnjen, pa pojedel je toliko mesa, da se je lahko gibal, in dobro mu je bilo. Dolgo je visel v podstrešju, kjer so se klobase sušile, in že je mislil, da ostane tukaj za vedno, pa prišlo je drugače.

Nekega dne so dejali kuhat isto klobaso, v kateri je bil Palček. Začetkoma mu je bilo prijetno v peči; bilo je topleje nego v podstrešju, pa prihajalo je topleje in topleje, in ubogi Palček je mislil, kaj bode, kaj bode. Vedel je, da bode voda vrela in — bal se je. Ko je nekoč bil na komenu doma pri materi, je prevrnil lonček kropa po sebi in skusil je torej — kako peče. Pred pečjo je stala dekla, slišal je, kako je ružila z burkljami, in ako ven skoči, ga bode prijela in Bog ve, kako bi se mu še godilo. Mislil si je: „Pokazala bi me gospodarju, in ta bi me še pretepel, ker je moral zavoljo mene zaklati lepo kravo.“ Zakričal je tedaj: „Svinje so zunaj, svinje so zunaj.“

Misleč, da kdo zunaj kliče, odide dekla na dvorišče, da bi zaprla svinje. Med tem pregrizne Palček klobaso, skoči iz lonca in se skrije pod kolen.

Ko so vsi obedovali v sobi, se je na tihem zmuznil iz kuhinje v vežo in od tod ven. Tako je bil zopet prost in vesel je skakal pod milim nebom naprej. Vse se mu je tako lepo zdelo. Tako dolgo je bil v ječi, najprej v gospodovi mošnji, potem v kravi in na zadnje v klobasi, kjer ni videl nič, ni slišal nič. Zato se je pa sedaj tem bolj radoval in grel na gorkem solncu. Občudoval je lepe cvetice v travi, gledal je, kako so letale lastavice po zraku, in škrjančevega petja se kar ni mogel naslišati, tako se mu je zdelo milo in lepo. Ko se je vsega nagledal in naveselil, pogleda samega sebe. Pa kakšen je bil! Obleka mu je bila skoraj vsa segnila in strohnela; bil je na pol nag. Sram ga je bilo in præsila je Boga: „Oh, ko bi našel kako krpo, da bi si napravil obleko!“ Ni šel dolgo in našel je cunjico, ki jo je izgubil učeneč, kateri si je ž njo brisal tablico. Vesel jo Palček pobere in se zavije v njo. Pa, lepša je sešita obleka, kot samo ogrnjena. Saj si tudi veliki ljudje ne ogrinjajo sukna in rjuh, temveč si sešijejo obleko, si je mislil in prosil je ljubega Boga, da bi našel iglo. Ležala je tam stara rujava igla. Radosten jo je pobral in zapičil v cunjo. Če hočemo šivati, pa je treba še nečesa: níti. Prosil je zopet Boga, da bi mu dal vsaj košček níti. Našel je je cel klopčič. Vesel si ga je oprtal na ramo in stopal dalje.

Prišel je v gozd. Rastla je tamkaj goba, pod njo se je vsedel, misleč si: „Sem vsaj pod streho“ in je začel šivati. Pod gobo je bil res tako lepo pod streho, kakor mi pod velikim dežnikom.

Prišli so roparji v gozd, in ko je najmarljiveje šival, sunil je jeden roparjev gredoč z nogo ob gobo in jo prevrgel. Ni se jih Palček ustrašil, še hud je bil in je zakričal: „Pustite mi mojo streho.“

„Kdo pa si, ki se upaš nad nami kričati?“ reče jezen poglavar. Iskali so ga in ga našli. „Ti, ki nisi večji kot prst, ti se upaš nad nami jeziti! Aló, z nami pojdeš!“

Kaj mu je pomagalo, da se je branil in kričal, bili so veliki in močni, a on majhen! Hočeš, nočeš, dejali so ga v torbo in jo zunaj trdno zapeli, da ni mogel ven.

Ko se je storila noč, prišli so do neke hiše, kjer so hoteli ukrasti meso in zabel iz podstrešja. Dejal je poglavar Palčka na dolgo palico in mu rekel: „Trdno se je oprimi, da ne padeš raz njo, lahko si razbiješ svoje koščice. Porinil te bodem v podstrešje. Pogledi, če je dosti mesa in slanine gori, in nam povedi.“

„Čemu?“ je vprašal Palček, ki je bil kar zelen same jeze, videč, da ga hočejo uporabiti za svoje grde namene.

„E kaj, to že mi vemo“, odgovoré roparji, in poglavar ga porine s palico v podstrešje.

Hitro je skočil Palček raz palico na strop, in kričal je na vso moč: „Kako zabel hočete, zasekano ali celo; kako zabel hočete, zasekano ali celo?“

Ljudje so se vzbudili doli v sobi, in roparji so zbežali. Ker je še Palček vedno kričal, je šel gospodar z lučjo v podstrešje gledat, kdo je. Ko zagleda Palčka, se jako razveseli, pa tudi Palček je bil vesel in je rekel: „Oče, zdaj sem pa zopet doma.“

Ta hiša je namreč bila očetova in materina. Oče ga je nesel v sobo, kjer se je dobro navečerjal. Moral je vse povedati, kako se mu je godilo, posebno pa še, kako je odpodil roparje. Mati ga je bila tako vesela, da mu je takoj drugi dan naredila lepo novo obleko. Živel so še potem srečni in veseli dolgo let. Palček je še vedno rad delal, posebno rad pa je gonil očetu vole, ko so orali. Prodati se pa ni več pustil, ker ga je bilo izučilo; saj ga tudi niso hoteli prodati, ker so ga imeli preveč radi.

Simboli.

Vsak olikan človek si mora polagoma prisvojiti vsaj nekaj najimennitnejših tujih besedij. Taka beseda, ki se premnogokrat rabi, je grška beseda „simbol“, ki po svojem izvoru pomeni sostavo, in vsled tega znamenje in podoba ali sličnost. Ta pomen pa je dobila beseda tako-le:

Pri starih Grkih je bila semtertija navada, da sta prijatelja, katera sta sklenila gostoljubno prijateljstvo, prelomila deščico in s seboj vzela vsak jeden kos. Kadar sta se zopet sošla, spoznala sta se na tem, če sta se oba koščka popolnoma strinjala v celotno ploščico. To so imenovali simbol, in lahko je razvideti sedanjí obojni pomen: znamenje, ker je na tem prijatelj spoznal svojega gostoljubnega prijatelja, in pa sličnost, ker sta se oba kosa popolnoma ujemala.